

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У БУХГАТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

На сучасному етапі розвитку економіки стрімко зростає роль нематеріальних активів, а також контролю за правильністю їх обліку і ефективністю їх використання в діяльності всіх суб'єктів господарювання. Наявність нематеріальних активів у складі ресурсів підприємства збільшує ринкову вартість підприємств, підвищує інвестиційну привабливість та забезпечує захист їхніх прав. Але законодавча база потребує вдосконалення та класифікації об'єктів нематеріальних активів, оскільки розширення сфери використання нематеріальних активів, недостатня розробка методики їх обліку зумовлюють потребу в конкретизації та уточненні нормативних та теоретичних понять.

Проблеми обліку та особливості контролю нематеріальних активів на сучасних підприємствах досліджувались такими вченими як Т. Банасько, І.М. Бойчук, Ф. Бутинець, В. Завгородній, Н. Проскуріна, М. Бабіч, І. Пилипенко, С. Покропивний та іншими дослідниками.

Метою даного дослідження є визначення поняття нематеріальних активів та їхніх особливостей.

Основні засади формування інформації у сфері бухгалтерського обліку про нематеріальні активи та відображення даних про них у фінансовій звітності визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», що розроблений на базі Міжнародного стандарту фінансової звітності 38. Цей стандарт набув чинності у 1999 році і був впроваджений в практику з самого початку реалізації програми розвитку бухгалтерського обліку. Але ряд питань щодо обліку нематеріальних активів залишаються неоднозначними ще досить довгий проміжок часу. Однією з головних проблем контролю нематеріальних активів є відсутність єдиного трактування поняття «нематеріальні активи», що спричиняє диспропорції в розумінні термінології з цієї теми і призводить до неможливості фахівців-практиків сформулювати єдину думку, яка б мала сталий і незмінний характер і повністю розкривала суть поняття. Так, одні вчені розглядають нематеріальні активи у складі ресурсів підприємства як складову частину необоротних активів, інші — як об'єкти інтелектуальної власності, окремі науковці досліджують сферу нематеріального виробництва. Також в деяких джерелах поряд з терміном «нематеріальні активи» використовуються поняття «нематеріальні ресурси», «активи знань», «інтелектуальний капітал» та ін. Відмінність між нематеріальними активами і нематеріальними ресурсами впливає з того, що ресурси підприємства – ширше поняття : вони є складовими виробничого потенціалу підприємства, які використовуються ним для досягнення поставлених цілей, а стають вони активами (відповідно – відображаються в балансі) тільки після дотримання умов визнання: оцінки, ідентифікації, здатності приносити економічні вигоди.

Безпосередньо ця проблема стосується суб'єктів господарювання, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю, оскільки неправильне розуміння терміну «нематеріальні активи» і використання його в процесі господарської діяльності може викривлювати дані та впливати на показники фінансової звітності, і як наслідок — на прийняття управлінських рішень.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 38, нематеріальний актив – це ресурс, який підприємство використовує, контролює і в майбутньому прагне отримати від нього економічні вигоди [1].

П(С)БО 8 вказує, що нематеріальний актив – це немонетарний актив, що не має матеріальної форми, може бути ідентифікований й утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам [2].

Податковий кодекс України визначає, що нематеріальні активи – це право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності, право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами [3].

Проаналізувавши вищенаведені з різних літературних джерел трактування, варто зазначити, що визначення, сформульоване М(С)БО 38, подібне з визначенням активів підприємства, поданим Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому [4], проте недостатньо відображає специфіку обліку і зміст даного об'єкта.

Визначення, наведене в П(С)БО 8 "Нематеріальні активи", обмежує використання нематеріальних активів тільки у виробництві, торгівлі, адміністративних цілях та наданні в оренду іншим особам.

Що стосується ПКУ, то нематеріальні активи висвітлені лише як права власності, хоча їх склад значно ширший.

Доцільно буде згадати про головні аспекти визнання нематеріального активу, визначені П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»: - відповідність нематеріального активу його визначення; - можливість ідентифікації; - контроль над активом; - майбутні економічні вигоди; - період використання більше одного року; - достовірне визначення вартості; - наявність підтверджуючих документів про право користування або право власності [2].

Нематеріальні активи можуть приносити прибуток лише в процесі їх використання і тільки в сукупності із засобами, предметами праці і робочою силою, адже саме в такому поєднанні проявляється корисний ефект від їхнього використання.

Отже, узагальнюючи попередні визначення та їх аналіз, можна сформулювати таке визначення: нематеріальні активи – це немонетарні активи, що не мають матеріально-речової форми, можуть бути ідентифіковані, утримуються підприємством протягом періоду більше одного року або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік та використовуються у фінансово-господарській діяльності підприємства для отримання економічних вигод у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 "Нематеріальні активи": Міжнародний документ від 01.01.2012р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_050.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи": Наказ Міністерства фінансів України No242 від 18.10.1999р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
3. Податковий кодекс України: Кодекс України No2755-VI від 02.12.2010р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України No996-XIV від 16.07.1999р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.